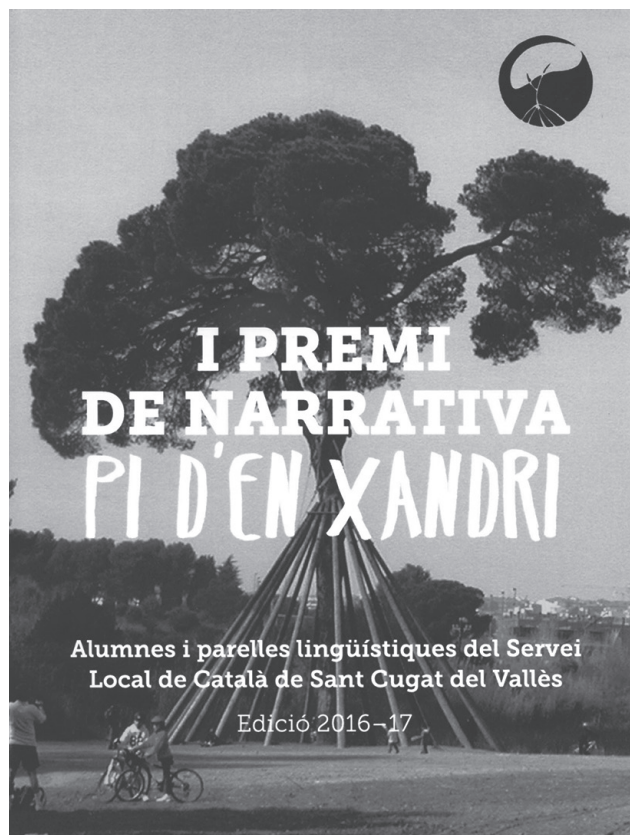

PETITA LITERATURA

I Premi de narrativa Pi d'en Xandri
Òmnium Sant Cugat / Consorci per a la Normalització Lingüística, Sant Cugat del Vallès, 2017
Mides: 14,5 x 21 cm; 87 pàgines

Què fa que seixanta-quatre persones, la gran majoria de les quals ho fan en una llengua que no és la seva, s'entestin a escriure un grapat de línies? Això és el que ha aconseguit el I Premi de narrativa Pi d'en Xandri per a microrelats (textos fins 100 paraules) i relats (textos entre 120 i 380 paraules). Amb el benentès, com se'ns indica a l'inici, que vint dels participants es troben en els nivells bàsic i elemental

del català, és a dir, en un ensenyament centrat en el llenguatge oral.

Els seixanta-quatre textos, que foren llegits i puntuats per un jurat compost de sis persones, la majoria del sector de l'ensenyament, s'han dividit en tres nivells (dos, en el cas dels microrelats), del menys al més exigent. Microrelats: Torre Negra (nivells Bàsic i Elemental), al qual s'han presentat sis microrelats, amb un primer premi, «Caminar, passejar», i un accèssit, «Caminant, no hi ha camí» –certament, dos títols ben escaients per a persones que tenen el record migratori, personal o aliè, ben present; i Sant Medir (nivells Intermedi i Suficiència), al qual s'han presentat set microrelats, amb un primer premi, «Estiu», i un accèssit, «Només una mirada». Relats: Torre Negra (nivells Bàsic i Elemental), al qual s'han presentat catorze relats, amb un primer premi, «Un món de cohesió i integració», i un accèssit, «Primer dia a Sant Cugat»; Sant Medir (nivells Intermedi i Suficiència), al qual s'han presentat vint-i-set relats, amb un primer premi, «Remembrança», i dos accèssits, «Les paraules i els gestos» i «Diari d'una polonesa»; i Puig Madrona (nivell Superior i cursos d'Esriptura creativa), al qual s'han presentat onze relats, amb un primer premi, «La manta de colors», i dos accèssits, «Simbiosi» i «Cafè bombó».

El lector o lectora ja se n'haurà adonat pel que hem dit, i sobretot per alguns dels títols dels treballs premiats, que ens estem referint a persones migrades que s'han inscrit al Servei Local de Català. I a la vegada, a les parelles lingüístiques de Sant Cugat, aquelles persones que fan d'acompanyant xerrador per tal que l'altra persona aprengui o millori el seu català. Com se'ns diu en la presentació del llibre, l'objectiu de la convocatòria és fer de la llengua i la cultura una eina de cohesió i integració. Introducció en què també se'ns diu, i l'afirmació és molt potent, que «Sant Cugat és una ciutat d'acollida, una ciutat on compartim cultures».

Sobre l'elecció del títol i els noms dels premis, tots ells molt geogràfics, no crec que calgui dir res, s'expliquen per ells mateixos.

Com no podria ser d'una altra manera, els textos són molt diversos. Des dels que són merament descriptius als que s'han endinsat pel camí de la imaginació, passant pels que no amaguen la duresa de l'experiència del que s'està explicant als que han preferit el to poètic, sempre més amable amb la realitat. Naturalment, el fet immigratori, vist en primera o tercera persona, sempre hi és present. Si hom s'entreté a llegir amb deteniment i a especular sobre el títol de cada relat, pot endevinar la procedència geogràfica de la major part dels autors, deixant al marge el nom i els cognoms, que manta vegades són determinants. En aquest sentit, diria que predominen les persones d'origen llatinoamericà. I que ningú no es pensi que la qualitat dels textos està en funció dels nivells als quals hem fet referència: des del primer microrelat del nivell bàsic al darrer relat del nivell superior i cursos d'escriptura creativa, el nivell és molt bo. Tampoc no trobareu grans diferències entre els alumnes del Servei Local de Català i les parelles lingüístiques, les quals, òbviament, cal cercar en el nivell més elevat.

Cal agrair la convocatòria d'aquest premi, un premi més local en l'àmbit de l'escriptura. En primer lloc per les persones a qui convoca, per a les quals és una oportunitat única per enfrontar-se amb el nivell de coneixement de la seva nova llengua i per treure del pap una experiència que necessiten explicar i compartir. I, en segon lloc, perquè qüestiona el malefici de veure'ns condemnats a què la literatura quedi reduïda al Twitter i el WhatsApp.

Per tant, felicitats i per molts anys.

JORDI CASAS ROCA

«COLLSEROLA, L'ONADA VERDA ABANS DE LA MAR BLAVA»

MARIA SANSA, 1923

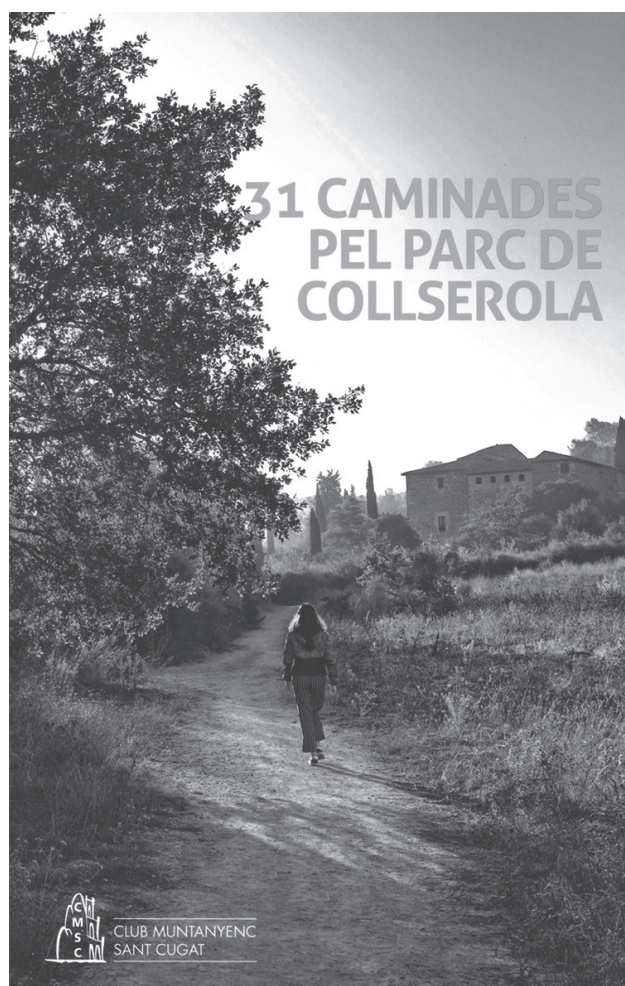
DIVERSOS AUTORS

31 caminades pel Parc de Collserola

Ed.: Fundació Privada Club Muntanyenc de Sant Cugat

Sant Cugat del Vallès, 2017

Mides: 22,9 x 14,6 cm. 140 pàgines profusament il·lustrades

Nou municipis formen el Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola, nou poblacions urbanes que tenen una part del seu terme municipal dins el perímetre del que s'ha de considerar un dels parcs metropolitans més grans del món.

Aquesta massa boscosa, compacta, d'un verd profund, que tenim la sort de tenir tan a prop, rep cada any la pressió de tres milions i escaig de visites

(quantificades). De la necessitat de conjugar la seva preservació amb l'accés obert i lliure a tothom qui vulgui gaudir de la natura, van començar, ara fa vint anys, les excursions guiades pel parc, promogudes pel Club Muntanyenc de Sant Cugat (CMSC) amb la finalitat no sols de facilitar el descobriment dels seus diferents indrets, sinó també d'educar el comportament correcte dels seus usuaris. Per celebrar aquesta data s'ha editat enguany *31 caminades pel Parc de Collserola*.

Francament, és una guia que sorprèn per la qualitat del contingut i la més que correcta edició a càrrec del CMSC. La iniciativa ha estat possible pel suport donat per un bon nombre de voluntaris al llarg d'aquests vint anys d'activitat, els noms dels quals apareixen llistats a la contraportada. Es tracta d'una selecció dels 31 itineraris considerats més rellevants en una proposta oberta «a tothom que vulgui gaudir de la natura i apropar-se al coneixement del paisatge, el patrimoni, la flora i la fauna del Parc», perquè qualsevol els pugui seguir pel seu compte sense necessitat d'adaptar-se a la programació anual del CMSC.

Els itineraris són detallats quant a distància, dificultat, desnivells i temps, i estan acompanyats de mapes molt descriptius on el recorregut queda perfectament marcat. Ensenms, el requadre de «punts d'interès» aporta petits comentaris històrics, artístics, arquitectònics o arqueològics, alguns amb fotografies, que ajuden a situar-se a l'entorn i fan més agradable la lectura.

El fet que, com ja s'ha dit, Collserola pertany a nou municipis fa que algunes caminades (totes sortint de Sant Cugat ja sigui a peu, amb tren o cotxe) portin fins als límits del parc, com la número 14, que visita l'antic monestir de Valldonzella i, a través dels boscos de Vallvidrera, ens porta fins al terme de Sant Feliu de Llobregat, amb un recorregut de 12,38 km. O l'itinerari número 5, Santa Creu d'Olorda - Castellciuró, d'11 km, en un tram que ofereix grans perspectives sobre el Baix Llobregat. O el 21, una passejada circular que parteix de la plaça Joan Gassó de Valldoreix i després de remuntar el Puig Madrona ens porta a les Escletxes del Papiol, de 10,85 km.

Més a prop de casa nostra destaquem dues interessants passejades, per qui vulgui gaudir de natura/arquitectura/ història al mateix temps, que són la número 16, Edificis modernistes de la Rabassada, i la número 24, Masies al peu de la serra de Collserola, ambdues profusament documentades amb dades històriques i arquitectòniques força interessants sobre un patrimoni que, sovint per proper, resta quasi oblidat.

Tots els santcugatencs seduïts per la natura i la cultura ens hem de felicitar per aquesta excel·lent guia que ens ajuda a respectar i fomentar la protecció del nostre entorn des del coneixement viscut.

Tanmateix, és just i obligat reconèixer la tasca altruista dels voluntaris del CMSC, que cada diumenge, amb sol o pluja, durant deu mesos a l'any, s'esforcen per comunicar el valor del nostre entorn natural i històric i la seva conservació. També voldria fer menció especial de l'actual coordinador d'aquesta activitat, en Lluís Duch, del CMSC, però també de tots aquells altres que l'han precedit, en Josep M. Aymà, en Jesús González o l'Eduard Soler, i de tots els guies que al llarg d'aquests vint anys, voluntàriament i de forma totalment gratuïta i desinteressada, han aportat els seus coneixements i experiències en tantes caminades. I per la il·lusió d'obrir nous itineraris sense malmetre la natura dins de la complexitat de la gestió del Consorci.

NEUS SANTOS PRADOS

MEMÒRIA I DESMEMÒRIA

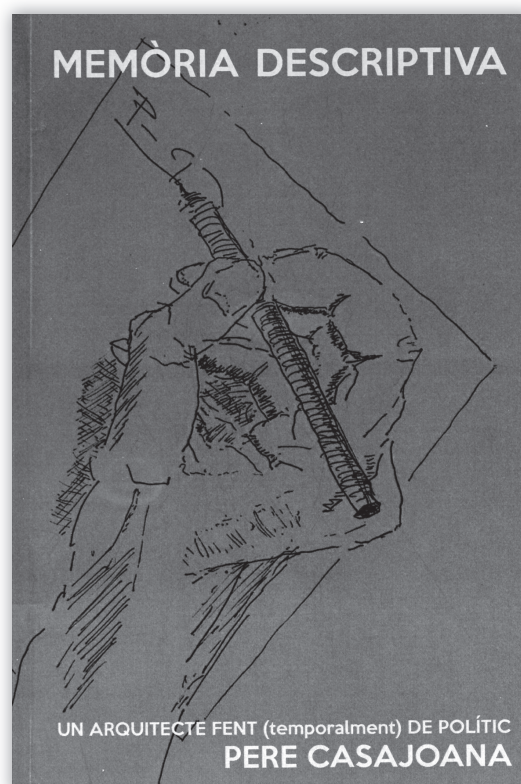
CASAJOANA SINGLA, Pere

Memòria descriptiva

Autoedició

Sant Cugat del Vallès, 2017

Mides: 18 x 12 cm; 130 pàg.

Que un arquitecte es dediqui a la política esdevé una cosa extraordinària. Llevat, és clar, que es tracti d'un personatge mediàtic i consagrat. Però, així i tot, és rar. Una vegada un aspirant a alcalde em va preguntar: qui posaries a territori? La resposta és fàcil, a qualsevol que no sigui arquitecte, perquè tindrà la temptació d'agafar el llapis i seguir exercint l'ofici, en lloc de fer de polític. Necessitem polítics. Els tècnics qualificats ja els proporciona la funció pública. De totes maneres, el pas d'en Pere Casajoana per la casa gran ha estat breu: només una legislatura en què, això sí, va fer una petita carrera. Va començar de regidor i acabà de tinent d'alcalde. Massa poc temps per deixar una empremta. Sant Cugat del Vallès és una ciutat especial, un oasi del centre dreta on polítics desnonats troben refugi temporal a l'espera d'un càrrec més alt. Així, fou ascendit per cobrir una baixa i pel mateix motiu no anà en les llistes següents. Com un jugador suplent que defensa el lloc entre dos titulars.

Ves per on, però, retornat a la vida d'home del carrer, reflexiona sobre la seva experiència pública, l'escriu, li dona un format de llibre i el publica pel seu compte i risc. Esforç lloable que cal qualificar d'insòlit: amb quaranta anys d'ajuntaments democràtics, només en Lluís Recoder, de llarga trajectòria, havia sentit aquesta estranya necessitat de justificar-se. Estem cansats de sentir dir «si jo expliqués tot el que sé», gairebé com una amenaça que mai, mai es compleix.

El llibre es divideix en tres grans parts. La primera parla de la ciutat, de voler un entorn urbà òptim, del que esperen els ciutadans de l'administració i de com poden participar-hi. La segona és més tècnica, centrada en l'urbanisme, que té les seves normes i regles i, seguint un devenir històric, l'autor procura definir-ne quins són els punt forts i febles actuals. La tercera gira al voltant d'aquesta anomalia que és un tros de la gran taca urbana regit per una EMD, malgrat que presenta absoluta continuïtat física i d'edificació amb els barris i districtes veïns. També inclou una conceptualització bàsica: administrar, diu, és gestionar el present i planificar el futur, sense preveure la imatge futura no hi ha política. Totalment d'acord.

La participació ciutadana és una de les seves preocupacions i constata que en la realitat acostuma a ser baixa i esbiaixada. Massa sovint els participants que parlen en nom de col·lectius absents no disposen d'una representativitat gaire sòlida o, més que cercar solucions als problemes, intenten imposar les seves idees. L'exemple del Pacte de Nit va ser paradigmàtic. Petits grups veïnals volien resposta a la «seva» qüestió particular i no els interessava arribar a una normativa consensuada de ciutat.

Hi ha algunes interpretacions històriques desmentades. La carretera de la Rabassada va ser una iniciativa de Sant Cugat, no pas de Barcelona, a fi de poder exportar els excedents de vi. És evident que la seva doble direccionalitat va propiciar que els barcelonins descobrissin el Vallès, però no era la finalitat, sinó que en fou una conseqüència. També és un mite que l'EMD sigui hereva d'un conflicte entre uns estiejants que reclamaven millores i un poblet llunyà que no les volia o podia atendre. Per desgràcia va ser fruit d'un llarg enfrontament intern entre veïns del sector i de la voluntat d'uns d'imposar-se sobre els altres. I si no, com explica que la Floresta o Mira-sol, amb la mateixa problemàtica, es neguessin explícitament a sumar-se a la iniciativa?

És evident que l'obra té encerts com la identificació de tres grans punts febles (no pas els únics) que pateix el municipi: el foment de l'habitatge de lloguer protegit, l'especulació dels àmbits comercials i el desenvolupament de les àrees industrials, i ens cal afegir que alguna d'elles, des del 2013, en perill de ser requalificada com a zona d'habitatges. Semblantment cal destacar la denúncia sobre el desgavell de les zones verdes en la planificació metropolitana i la nul·la resposta de l'AMB de col·laborar en les expropiacions. Alhora, més enllà del que explica del sector a l'oest de la farmacèutica Boehringer, s'hi troba a mancar una reflexió sobre les conseqüències que ha tingut per a la ciutat el fet de desenvolupar-la urbanísticament per sectors aïllats, sense tenir una visió global del municipi. S'han perdut oportunitats d'arribar a solucions que beneficiessin el conjunt de la ciutadania i ha deixat qüestions enquistades per al futur, com és el cas de Torre Negra, Can Cortès i altres. És evident que no tot s'ha fet bé. Si fos així, l'Ajuntament no s'hauria hagut d'enfrontar amb tantes sentències desfavorables del Tribunal Suprem. Mai cap polític ha assumit aquests errors com a propis, ni ha dimitit. No hauria estat de més incorporar un xic d'autocrítica.

Insistim novament que aquesta voluntat de reflexionar sobre la ciutat és lloable i sorprenent venint d'un expolític municipal, s'hi pugui estar d'acord, o no. A la presentació del llibre va assistir la plana major de l'equip de govern municipal, possiblement perquè la seva memòria, com molt bé diu, és més descriptiva de la problemàtica de la ciutat que una anàlisi valorativa de la gestió administrativa portada a terme. En tal sentit passa de puntetes per aquells aspectes no gaire reeixits i de l'existència de l'oposició, que algunes coses també ha dit i fet. I una certa desmemòria, en què l'«home del carrer» oblidat que alguna responsabilitat hi va tenir en la seva etapa de polític en actiu. L'edició, en format llibre de butxaca, és molt correcta i és una llàstima que hagi

acabat essent tan casolana, sense ISBN, sense dipòsit legal, que dificulta que pugui trobar-se en el circuit habitual de les llibreries i en la xarxa de biblioteques públiques.

DOMÈNEC MIQUEL SERRA

AMB VOLUNTAT DIVULGATIVA

JORDI CASAS; DOMÈNEC MIQUEL

Sant Cugat 1714. La Guerra de Successió i les seves conseqüències

Quaderns monogràfics de Patrimoni i Història de Sant Cugat, núm. 1

Museu de Sant Cugat del Vallès i Grup d'Estudis Locals

Sant Cugat del Vallès, 2017

Mides: 21 x 21 cm; 40 pàg.

Aquest és el primer dels Quaderns monogràfics de Patrimoni i Història editats pel Museu de Sant Cugat del Vallès i pel Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès. La idea d'aquests quaderns és presentar una revisió amb rigor, documentada i contrastada, d'episodis històrics rellevants per a la història i el coneixement de Sant Cugat, així com d'aquells personatges destacats i testimonis patrimonials i documentals que ens retornen a aquell passat i ens fan evident la seva existència.

Aquest objectiu es compleix amb escriure en aquest primer número dels quaderns monogràfics. El contingut d'aquest es basa en l'exposició sobre 1714 a Sant Cugat realitzada al Museu de Sant Cugat gràcies al treball de recerca documental previ de

Domènec Miquel i Jordi Casas. El quadern s'estructura en vuit temes diferenciats. El primer és una breu però necessària revisió contextual de la Guerra de Successió, il·lustrada, com en tot el llibre, amb reproduccions de documents i objectes, alguns d'ells conservats al Museu o a l'Arxiu municipal. El segon capítol versa sobre la guerra en el context de Sant Cugat, amb esment a la ocupació del monestir per les tropes austriacistes el 1705 o la contribució municipal al subministrament de l'exèrcit. El tercer episodi se centra en dues figures, dos abats destacats en el conflicte. El primer és Baltasar de Montaner i de Çacosta, 110è president de la Generalitat i abat de Sant Cugat, filipista, que va participar en les Corts del 1702. L'altre abat del monestir destacat en el conflicte, Antoni de Solanell i de Montellà, austriacista, fou el 120è president de la Generalitat i va haver d'exiliar-se després de la derrota del 1714.

Aquests capítols inicials ens porten del context general al particular de Sant Cugat, amb la vida específica de dos personatges destacables, i en el quart capítol entrem en el detall arquitectònic, centrat en el monestir i els canvis sobretot com a conseqüència de la guerra i la victòria filipista i la reformulació militar-feudal del monestir. El cinquè i sisè capítols toquen l'organització administrativa de la vila, amb el pas del Consell Municipal a l'Ajuntament, estructura borbònica de la Nova Planta. A partir del 1721 trobem instaurat el nou sistema, que capgira el sistema anterior i acaba amb les votacions i el sorteig habituals per passar a un sistema de cooptació controlat pel paborde major, senyor jurisdiccional de la vila i terme.

El setè capítol ens endinsa en el terreny econòmic, tenint clar que la despesa i pressió fiscal d'una guerra recau directament en la població. Entre 1705 i 1714 el Consell municipal s'endeuta per un import de 3.998 lliures, tant per pagar donatius a Felip i a Carles, com per despeses de la vila i l'organització d'un sometent. Així, també per als particulars esdevé una càrrega quasi insalvable i a molts d'ells se'ls segresten béns per no poder pagar els tributs. Finalment, el darrer episodi tracta de la recuperació malgrat la imposició del cadastre. La recuperació comença al camp amb l'expansió de la vinya i el contracte de rabassa morta.

Aquest quadern no pretén, com s'ha dit, ser un treball exhaustiu d'investigació sobre la temàtica, que donaria per a moltes més pàgines, sinó una síntesi rigorosa i documentada, la qual cosa és, encara més, una tasca meritòria de concreció sense perdre la qualitat informativa per part dels autors dels textos. És clar que el mateix fet de traslladar la feina feta per l'exposició transfireix aquest esforç indicat

en el context del comissariat de l'exposició, però no deixa de ser significatiu, en aquest sentit, el treball realitzat per presentar en poc menys de 40 pàgines un conjunt informatiu il·lustratiu que desprèn la sensació de la intensa recerca soterrada. Si es vol conèixer en una lectura amena com es va viure i què ha perviscut a Sant Cugat de la Guerra de Successió i, sobretot, les seves conseqüències socials, econòmiques i polítiques, s'ha d'anar a aquest llibret com a referència. Per a un lector expert en la matèria, per altra banda, serà una primera pinzellada per entrar en estudis específics, publicats en la mateixa *Gausac*, per exemple, o en treballs monogràfics dels autors. En tots els casos, es podrà fruit d'aquest exemplar, conèixer la història i el patrimoni documental, viure-ho en les pàgines i saber on tocar les peces i llegir els documents que ho contextualitzen, amb referències constants a la documentació que justifica la informació relatada. Un exercici, en definitiva, d'immersió en la història sancugatenca en el context català, que, de ben segur, farà gaudir qualsevol lector.

FRANCESC GIMÉNEZ MARTÍN

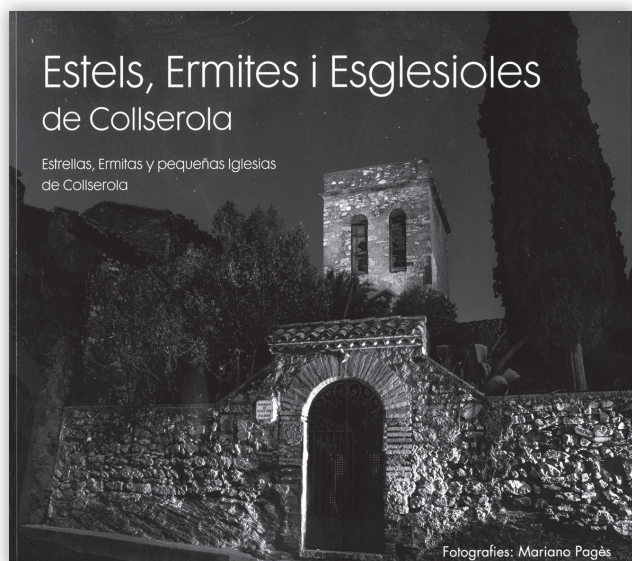
UNA VISIÓ NOCTURNA

PAGÈS D'URSO, Mariano

Estels, ermites i esglesioles de Collserola

Edició: Mariano Pagès. Febrer de 2017

Mides: 24 x 21 cm; 110 pàg.

La Serra de Collserola gaudeix d'un patrimoni natural, paisatgístic i cultural d'un valor incalculable. Mostra d'això és l'arquitectura religiosa de diferents cronologies i estils que constitueix un important llegat històric per als habitants dels dife-

rents municipis que conformen aquest àmbit. Els convents, esglésies, ermites o creus de terme disseminats per antics camins, valls i turons, avui dia freqüentats per excursionistes i amants de la natura, ens traslladen a un passat de recolliment i tranquil·litat en un entorn natural ple de bellesa.

Mariano Pagès d'Urso, fotògraf autodidacte d'origen argentí, ens proposa en aquest llibre un recull d'instantànies nocturnes, sovint en condicions de foscor total, que mostren des d'una perspectiva original una part del patrimoni religiós que allotja Collserola i el seu entorn més proper, moltes vegades oblidat i desconegut. Aquesta obra correspon al tercer volum de la col·lecció editada pel propi autor anomenada *Estels, Ermites i Esglesioles*, on els espais de retir espiritual són els protagonistes i les estrelles, el fil conductor. Com ja va fer prèviament amb els parcs del Montseny (2014) i del Montnegre i el Corredor (2015), aquest treball es complementa amb un audiovisual promocional i una exposició fotogràfica itinerant per tots els municipis que integren el Parc Natural de Collserola, Sant Cugat entre ells.

El catàleg està conformat per un total de 74 instantànies de llarga exposició amb diverses fonts d'il·luminació emprades pel fotògraf com flaixos, llanternes o espelmes. El resultat d'aquest treball són unes fotografies on els edificis religiosos interactuen amb el paisatge que els envolta i els estels que il·luminen el cel nocturn. D'aquesta manera es creen unes escenes sorprenents i plenes de màgia que evocuen l'espiritualitat que emanen aquests espais.

La fotografia nocturna és molt diferent de la resta de les disciplines fotogràfiques a què estem acostumats, i per això resulta tan atractiva i espectacular. És especial perquè, en alguna de les seves variants, les escenes resultants són sorprenents i inusuals, quasi oníriques, sobretot en veure una fotografia que recrea el moviment dels estels o les irreals circumpolars. La potència dels sensors fotoelectrònics de les càmeres digitals actuals, a diferència de les analògiques, permet capturar els colors més viscuts de la nit i plasmar-los amb gran eficàcia i autèntica bellesa. A més, les preses que combinen una exposició prolongada amb la tècnica del *light painting*, o dibuixant amb diferents fonts de llum, permeten obtenir uns resultats més artístics i creatius.

Entre els edificis retratats per Mariano Pagès d'Urso al municipi de Sant Cugat del Vallès es troba el Monestir, màxim exponent del patrimoni arquitectònic religiós de la ciutat, com també les ermites de Sant Medir, Sant Adjutori, Mare de Déu de la Mercè (Can Puig), Sant Cebrià de Valldoreix i Sant Vicenç del Bosc.

Finalment, convé subratllar que aquest llibre es tracta únicament d'un àlbum fotogràfic i, per tant, en les seves pàgines l'autor no explica la història o característiques arquitectòniques dels edificis. A banda d'això, hauria estat bé incorporar un plànol per localitzar aquests elements de manera fàcil i ràpida en el territori. No obstant això, l'Ajuntament de Barcelona ha aprofitat la publicació d'aquest llibre per reeditar un mapa del Parc de Collserola amb la ubicació del seu patrimoni i les seves referències.

EMILIANO HINOJO GARCÍA

100 ANYS DE L'ARRIBADA DEL FERROCARRIL ELÈCTRIC

Al tren! Cent anys de ferrocarril a Sant Cugat. 1917-2017

Museu de Sant Cugat

Ed. Cossetània i Museu de Sant Cugat. Octubre de 2017

Mides: 27 x 21 cm; 128 pàg.

Al tren! és el catàleg de l'exposició que s'ha dut a terme al Museu del Monestir des del 26 d'octubre de 2017 fins al 25 de febrer de 2018 i que commemora els cent anys de ferrocarril a Sant Cugat i rodalies, amb al comissariat de Domènec Miquel i Jordi Casas, del Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat. Com acostuma a passar en commemoracions semblants, no hi ha pressupost per editar un treball històric sobre l'efemèride, de manera que s'aprofita el catàleg per

omplir aquesta mancança. El llibre, doncs, consta de dues parts ben diferenciades. La primera està integrada per tres textos de caràcter històric que amplien i desenvolupen les qüestions insinuades als plafons de l'exposició. La segona és el catàleg pròpiament dit, amb excel·lents fotografies de les peces exhibides.

Quan comencem les primeres línies del primer text, trobem una analogia entre la data de l'arribada del tren a la vila i l'assalt del comitè militar revolucionari del soviè de Petrograd al Palau d'hivern, cosa que ja et fa treure un somriure de sorpresa i adonar-te que la lectura d'aquest primer text serà de tot menys avorrida, i així és. Amb la seva ploma afilada i el seu bagatge d'historiador, Jordi Casas fa un repàs social i econòmic del primer terç del segle XX i de com era la situació del Sant Cugat d'aquells anys, on una economia eminentment agrícola es recuperava del sotrac de la fil·loxera. Les referències a la *Topografia mèdica* del Dr. Bonfill Garriga resulten inevitables per descriure una realitat no sempre ben reflectida en la documentació oficial. També hi ha el rerefons de la Setmana Tràgica i les lluites obreres per les millores socials amb la famosa vaga de la Canadenca –holding empresarial al qual pertanyia el ferrocarril elèctric, que també aturà la seva activitat–gràcies a la qual s'assolí la jornada laboral de vuit hores. Finalment un repàs a la poca indústria local i als consistoris de la dictadura de Primo de Rivera, fins arribar a la proclamació de la Segona República.

Aquesta primera entrada et prepara per a la segona, on en un text àgil però a la vegada ple de sapiència l'historiador Domènec Miquel ens parla de les primeres concessions d'una línia de ferrocarril des de Barcelona a Sarrià, el 1851, fins arribar a la construcció de la línia actual. Tot aquest viatge, amb múltiples detalls d'exactitud històrica i d'un grau tan minuciós que podem comprendre la importància a tots els nivells de l'obra d'enginyeria que va suposar construir les diferents línies de ferrocarril al Vallès, amb les seves llums, però també hi ha espai per a la seva foscor, en aquest cas econòmica, i com es va poder resoldre el finançament en diferents moments. El text també explica que la línia va estar a punt de desaparèixer i com es transformà en els Ferrocarrils de la Generalitat, un autèntic servei de "metro" per al Vallès.

El tercer text és un viatge, i ho dic literalment, per les diferents estacions del terme, sis en total (en aquest cas, la de Sant Cugat centre, del 1917, no compta), seguint l'ordre cronològic en què foren construïdes. Comença per la Floresta (1925), Valldoreix (1931), Mirasol (1948), Sant Joan (1963), Hospital General (1997) fins acabar a Volpelleres (2010). Un viatge que no deixa de ser una excusa per fer un passeig històric pels diferents barris que hi ha en cada una d'elles i la lluita dels seus

veïns per aconseguir el que, abans de la Guerra Civil, s'anomenava un "baixador". Semblantment, reflexiona sobre les transformacions que durant aquests cent anys ha patit l'orografia de la serra de Collserola i el Vallès, com la urbanització extensiva ha comportat un consum excessiu de territori amb alt cost de manteniment i com ha afectat la seva demografia social.

La segona part del catàleg està dedicada a les peces que han format l'exposició en un recull de fotografies. Hi ha algunes curiositats, com el bombí anglès que va portar un regidor el dia de la inauguració del tren, i també cal mencionar les grans dificultats per aconseguir un uniforme de maquinista, d'aquells grisos de postguerra. Resulta ben curiós com els testimonis de la cultura material recent s'acaben perdent enmig de la indiferència general.

Aquest llibre, més que un catàleg, ha estat publicat per l'editorial Cossetània amb el suport del Museu i l'Ajuntament de Sant Cugat i la col·laboració de Ferrocarrils de la Generalitat. A la nostra manera de veure és una publicació del tot necessària per conèixer una de les infraestructures que utilitzem diàriament i que sempre ha estat aquí, però a la qual poques vegades hem fet cas com a tal. Ens cal destacar el seu rigor històric, que quan convé desmitifica i procura presentar la realitat sense aquell esperit de nostàlgia pel passat que massa sovint apareix en alguns textos de publicacions gratuïtes de la ciutat. Que els expliquin als primers habitants de la Floresta si viure sense aigua corrent, electricitat ni clavegueres era gaire còmode, per més que cerquessin un apropament a la natura. Els textos de *Al tren!* cerquen proporcionar un material històric fidedigne, exposat d'una manera àgil i intel·ligent, que no tracta el lector com si fos un nen.

Pel que fa a l'edició, el llibre té un format generós ideal per incloure fotografies en la mateixa pàgina. S'ha de destacar la bona qualitat de la impressió i la reproducció de les imatges sobre un paper d'alt gramatge. Aquest és un aspecte del que crec que es parla poc en les ressenyes bibliogràfiques i per mi és important. Tots tenim al cap algunes edicions de catàlegs d'exposicions pesats, feixucs i editats amb poca gràcia o amb el mínim interès.

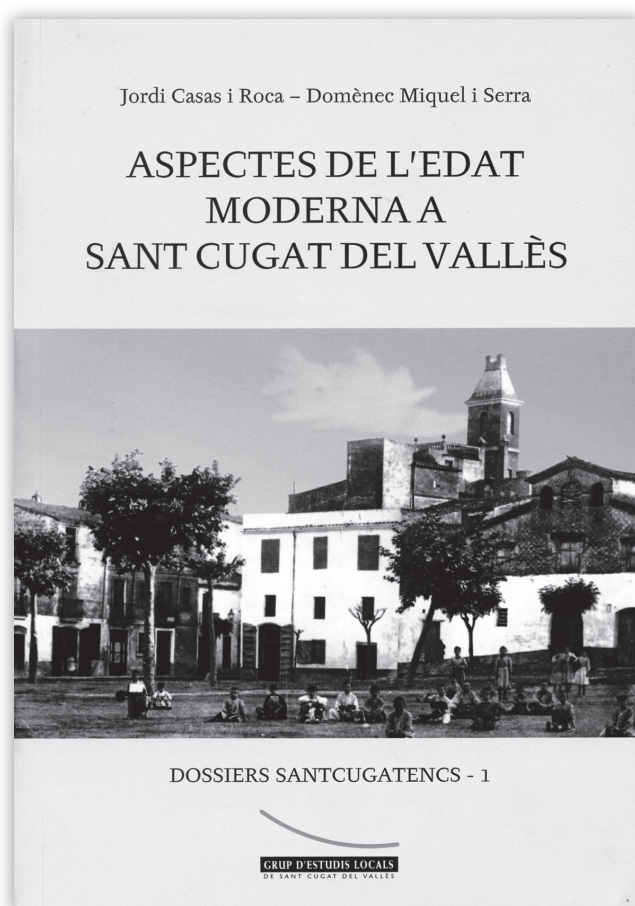
Acabo reiterant el que he exposat i refermant-me que es tracta d'un llibre molt recomanable.

TONI JUÁREZ VILLENA

UNA APROXIMACIÓ NECESSÀRIA A L'EDAT MODERNA

JORDI CASAS I ROCA I DOMÈNEC MIQUEL I SERRA

Aspectes de l'edat moderna a Sant Cugat del Vallès
Dossiers Santcugatencs-1, Grup d'Estudis Locals, Sant Cugat del Vallès, 2017
Mides: 23 x 16 cm; 191 pàg.

Com s'explica en la presentació, la publicació de la col·lecció Dossiers Santcugatencs fou decidida en la Junta del Grup d'Estudis Locals el 16 de juliol de 2016. Amb la voluntat, com també s'indica, que es puguin anar publicant més volums en funció dels estudis disponibles i, sobretot, de les possibilitats pressupostàries.

També s'explica el perquè d'un primer número dedicat a l'edat moderna (segles XVI-XVIII). Dues raons, bàsicament: és un període poc estudiat i mereix ser enriquit amb noves aportacions, la qual cosa ho fa possible i, segona raó, el fet que els dos autors estan treballant aquesta època des de vessants no exactament iguals. Benvinguda, doncs, una nova aportació sobre un període que disposa d'una biblio-

grafia fins fa poc ben escadussera (com es pot veure en un altre apartat d'aquest número).

El llibre es compon de tres parts ben diferenciades. En la primera, Jordi Casas insisteix en allò que s'ha convertit en la seva especialitat: la hisenda municipal. El seu article intenta ser una síntesi de tot el que sabem fins ara de la hisenda sancugatenca del període estudiat. Això li permet fer una presentació de la configuració de la hisenda sancugatenca, aspecte sobre el qual cada dia sabem alguna cosa més. Després fa una explicació extensa sobre les finances del segle XVII, període que cal considerar de vertadera consolidació d'aquestes: ingressos, despeses, endeutament (una càrrega molt feixuga), administració dels fons municipals, arrendaments dels ingressos i problemes amb els contribuents, que no foren pocs. Una bona part, la darrera, està dedicada a la configuració de la hisenda municipal a partir del decret de Nova Planta (1716). A nivell hisendístic no hi ha grans canvis, de fet l'estructura d'ingressos i despeses pràcticament no canvia. Allò que caracteritzarà aquest període, especialment a partir del 1760, amb la creació de la Comptadoria General de Propis i Arbitris, és l'estricta control que es portarà de les finances municipals des del Consell de Castella (Madrid), la qual cosa quedarà reflectida en els reglaments que s'aprovaran per a cada municipi de la monarquia, d'estricta observança; el de Sant Cugat s'aprovarà el 10 de juliol de 1772.

Domènec Miquel, en la segona part, s'endinsa en les vides de dotze personatges que tingueren un cert, alguns molt, protagonisme en la Guerra de Successió (1705-1714). No es tracta de referir-nos a cadascun d'ells, entre altres coses perquè són personatges molt diversos. Ara bé, com no podia ser d'altra manera, els monjos del monestir benedictí de la vila tenen un protagonisme especial. Tres abats: Baltasar de Muntaner i Çacosta (1699-1711), Francesc Antoni de Solanell i de Montellà (1713-1726, de fet exercí durant pocs mesos) i Josep de Llupià i de Roger (1728-1736). Dos filipistes, Muntaner i Llupià, i un austriacista, Solanell, qui fou president de la Generalitat durant el trienni 1710-1713, de fet, el darrer president que exercí com a tal. Sobre el contenciós entre Solanell i Llupià, Miquel n'explica algunes coses. Tenim dos monjos més, filipistes ells, Francesc de Rius i Fèlix Taverner. I encara més personatges, relacionats o molt relacionats amb la vila de Sant Cugat. Deixem-ne constància de tres més. Els Santacruz, pare i fill, escultors i enginyers militars, sobre els quals l'autor aclareix algun malentès que s'ha vingut arrossegant. I no podem oblidar de cap de les maneres Francesc Busquets i Pujol, un pagès que després de fer un bon casament amb una pubilla, per raons del moment esdevindrà coronel austriacista i

acabarà els seus dies a l'exili de Viena; sempre ens quedarà el dubte de per quin motiu no va tornar mai, ni després del tractat de pau del 1725.

La tercera part, que fan conjuntament tots dos autors, probablement sigui la més treballada. Ni més ni menys que un llistat de tots els càrrecs municipals, polítics i administratius, de l'òrgan municipal sancugatenc (jurats i consell dels dotze fins al 1719 i Ajuntament a partir d'aleshores) des de mitjan segle XVI fins a principis de segle XIX. El llistat no està complet, però representa un treball de formiga, ja que ha implicat l'obtenció de dades a partir d'un seguit de fons diversos i dispersos. Un treball de molta importància per a aquelles persones que es vulguin acostar a la composició del personal polític sancugatenc del període o vulguin endinsar-se en el coneixement dels diferents cognoms i famílies de la vila. També inclou un llistat del personal polític de la quadra de Canals. Llistat al qual cal afegir els noms dels representants del paborde major del monestir i de l'abat a la vila i terme de Sant Cugat i a la quadra de Canals, respectivament; en el primer cas, el batlle i el sotsbatlle; i en el segon, el batlle.

En definitiva, una aportació imprescindible per saber alguna cosa més de la vila de Sant Cugat durant els segles XVI-XVIII, que confirma que la vida de la vila i terme no es limitava a la presència i acció del monestir benedictí. La vila tenia la seva pròpia vida.

TONI JUÁREZ VILLENA

VUITANTA ANYS DESPRÉS

DIVERSOS AUTORS

El Vallès: Segona República, Guerra Civil i postguerra (1931-1945)

Fundació Bosch i Cardellach, Sabadell, 2017

Mides: 20 x 13 cm; 295 pàg. + la presentació i l'epíleg

El Vallès: Segona República, Guerra Civil i Postguerra (1931-1945)

Recull de ponències del
3r curs d'història del Vallès
Octubre-novembre 2016

El vuitantè aniversari de l'inici de la Guerra Civil espanyola (1936-1939) va ser el motiu pel qual el tercer Curs d'Història del Vallès es va dedicar a un tema mai no tancat i sempre amb noves aportacions. El curs es va fer a la seu de la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell, entre octubre i novembre, i portava el mateix títol del llibre, encara que en realitat és a l'inrevés.

Aquesta tercera edició del curs és continuació d'una experiència d'èxit iniciada fa tres anys per un seguit de centres d'estudis del Vallès, dels dos Vallesos, juntament amb l'esmentada Fundació Bosch i Cardellach i la Universitat Autònoma de Barcelona, les quals aporten suport econòmic i logístic. Però són les primeres ponències que es publiquen, a la qual cosa cal afegir que, a més, s'ha fet amb una certa ra-

pidesa; és conegut que les actes de congressos, cicles de conferències i seminaris solen fer-se esperar.

En aquest tercer curs han participat un total de vuit centres d'estudis: Castellar, Cerdanyola, Granollers, Mollet, Sant Cugat del Vallès, Santa Perpètua de Mogoda, Sentmenat i Terrassa. Ha comptat amb el suport de les dues institucions ja esmentades i de l'Institut Ramon Muntaner i la col·laboració del Museu d'Història de Sabadell i el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Un total de tretze ponències van ser presentades en aquest curs, les quals es van referir als vuit municipis esmentats, amb una sobrerrepresentació de la ciutat de Sabadell. Però també n'hi va haver dues d'àmbit vallesà: el paper dels bombers i la salvaguarda del patrimoni artístic. Cinc van centrar-se en la Guerra Civil: Sabadell (3), Sant Cugat i Sentmenat. Una va abordar tot el període republicà: Santa Perpètua de Mogoda. Una altra va parlar dels inicis de la República: Sabadell. Una va ampliar el camp d'exposició a la Guerra Civil i la postguerra: Cerdanyola. Tres es van centrar en la repressió franquista del període 1939-1945: Granollers, Mollet i Terrassa. I, finalment, una va exposar la «llarga travessia pel desert» de la Lliga Regionalista a Sabadell (1931-1945).

Pel que fa a la ponència sobre Sant Cugat del Vallès –Pins del Vallès durant la Guerra Civil–, la ponència fou presentada per José Fernando Mota. Mota és el màxim especialista local sobre aquest període històric. Ens en va donar una primera versió en el seu llibre del 2001 *La República, la Guerra Civil i el primer franquisme a Sant Cugat del Vallès (1931-1941)*. Després ho ha anat ampliant, amb recerques rigoroses i permanents, a través del seu blog. Mota, que té alguns treballs per publicar, també s'ha capbussat en el món del sindicalisme: els treballadors de la construcció (1964-1978) i els de la banca (1955-1980). I ens ha ofert, a quatre mans, una novel·la històrica, més ben dit, una història novel·lada del sòrdid primer franquisme.

Tornant al curs que ens ocupa, cal dir que representa un esforç important, ja que els centres d'estudis locals a voltes s'han de moure en una certa precarietat i, sobretot, un esforç reeixit. No només per la qualitat de les ponències i pel nivell d'acceptació ciutadana, mesurat en nombre de persones matriculades, sinó també perquè representa una necessària coordinació entre els diferents centres d'estudis dels dos Vallesos, que fins fa pocs anys era pràcticament inexistent. Per tant, ens hem de felicitar per l'aparició d'aquest volum, tot desitjant que sigui el primer d'una llarga col·lecció.

JORDI CASAS ROCA

LA METICULOSITAT DE L'HIPER-REALISME

Exposició d'homenatge a Rudolf Häslar (1927-1999)

Claustre del Monestir

Del 20 de juliol al 24 de setembre de 2017

RUDOLF
HÄSLER

Homenatge en el 90è aniversari del seu naixement (1927-1999)

Rodolfo Häslar va arribar a Sant Cugat el 1970, quan tenia 43 anys, després d'una llarga estada a Cuba del 1957 al 1969. A Sant Cugat, va viure-hi prop de tres dècades, fins a la seva mort el 1999.

Per tal de commemorar el 90è aniversari del seu naixement (Interlaken, 1927), l'Ajuntament de Sant Cugat ha organitzat una exposició als claustres del Monestir. La mostra vol ser un homenatge a l'artista suís –i català d'adopció– que va viure els darrers vint-i-nou anys de la seva existència a Sant Cugat, on s'esmerçà per donar llum al nucli primordial de la seva obra gràfica i pictòrica. La metàfora és adient, donat que els seus quadres irradien bellesa i lluminositat.

El punt de partida de l'exposició se situà a la llotja renaixentista que serveix d'entrada al claustre, amb un ampli ventall de fotografies que recull la part més biogràfica de la mostra, la infància i joventut d'en Rodolfo a Suïssa, on va exercir com a mestre rural. El 1952 va destinar un any sencer a conviure amb els berebers del Sàhara, al sud d'Algèria, amb la finalitat de meditar sobre el seu futur artístic. Tot

seguit, va emprendre viatges d'estudi per recórrer museus europeus i va viure a Cuba durant dotze anys, fins que, per discrepàncies ideològiques amb el castrisme, abandonà l'illa i va arribar a Sant Cugat.

Així mateix, a l'entrada del claustre, s'hi exposen els seus quadres primerencs, pletòrics de color i amb traces de cubisme, fauvisme i barroquisme tropical. També s'hi acullen gravats de la sèrie Barcelona, així com dos tapissos teixits a la Casa Aymat per la seva dona, Mari Lola Soler, sobre la base dels cartrons que ell va dissenyar; quaderns de viatges i un mostrari d'esmalts, joies, fustes nobles i segells dels quatre anys que va exercir com a director general del conglomerat d'Artesania Popular a l'Havana. Tanca la primera part del recorregut l'audiovisual d'un documental, de quaranta-cinc minuts, que porta per títol «Coca-Castro» i descriu la trajectòria humana i artística d'en Rodolfo, amb seqüències dels llocs on va viure.

A la Sala Capitular es troben tretze quadres (olis i acrílics) de l'etapa plenament realista que va iniciar a Sant Cugat, alguns d'ells amb dibuixos preparatoris farcits d'observacions referides a la tonalitat del color, la intensitat de la llum i la textura dels materials, un seguit de detalls que volia plasmar en els seus quadres.

Entre d'altres, s'hi exposen: *Forn de pa* (1975), *Monestir de Sant Cugat* (1980), *Bar Catalunya* (1988), *Chinese Insurance* (1990), *Chicago en ventall* (1990), mostres cabdals de plena maduresa artística. Per destacar-ne un d'ells, cal referir-nos a *La porta verda*, una botiga de queviures de Rubí. Aquest oli, de 197, és precursor del seu peculiar realisme màgic amb escenes de la vida quotidiana. Mostra la façana d'una porta envellida i encrostada pel pas del temps on ressalta amb traça verista l'*affiche* de l'aigua Font Vella.

En Rodolfo sempre va defugir els etiquetatges i les filiacions artístiques. L'estil que li era propi no es pot resumir com a mer hiperrealisme, malgrat la coincidència temàtica amb els pintors nord-americans pel que fa a façanes, cotxes, rètols publicitaris i arquitectura urbana. Rodolfo és lluny de la fredor que reflecteixen els hiperrealistes i fotorealistes americans, ja que ells tot ho confien a la reproducció mecànica d'estampes fotogràfiques desproveïdes de matisos creatius.

A més del mestratge del dibuix, la principal virtuositat d'en Rodolfo és el domini del color i la gradació de la intensitat de la llum. Això ho plasmava amb la superposició de capes de pintura i veladures, com ho havien fet els clàssics que tant admirava: Dürer, Holbein, Vermeer i Velázquez.

Pot considerar-se una paradoxa, però la pintura de semblança realista també recull amplis fragments no figuratius que, de fet, constitueixen parcel·les plenament abstractes. I és que la temàtica del quadre no és rellevant per als pintors que excel·leixen. El moment històric i la moda condicionen l'àmbit de la llegenda. Tant se val que el pretext del relat sigui un retrat d'ordre religiós, històric o la representació de la naturalesa. El que resulta veritablement valuós és que la pinzellada provingui d'una encertada promiscuitat dels pigments (color) i de l'adequada ordenació de la composició (forma) que no cal que sigui realista, poden ser coloracions abstractes.

GABRIEL MORERAS I SOLANES

LA MALALTIA COM A FONT D'INSPIRACIÓ

Lung & Bones. Exposició individual de Gemma Molera

Claustro del Monestir

Maig de 2017

Organitza: Ajuntament de Sant Cugat

L'exposició mostrava el treball que Gemma Molera va realitzar els darrers anys sobre la base de l'experiència viscuda arran de la seva afecció. En paraules de la mateixa artista, *Lung & Bones* (Pulmó i ossos) és:

«Un treball d'introspecció que sorgeix arran de la meua malaltia, un càncer de pulmó i ossos que em van diagnosticar fa dos anys i mig. El procés de revisió i replantejament que comporta un sotrac d'aquesta mena s'ha traduït en una investigació profunda de la subjectivitat i s'ha plasmat en un corpus específic de pintura a l'encàustica centrat en l'autoretrat. Aquesta obra es va teixint alhora com una arma i com un lenitiu».

L'agressiva vivència d'aquesta malaltia greu la va plasmar en una sèrie de formes plàstiques d'un enorme potencial expressiu i a través del contrast entre la suavitat del seu traç, a vegades gestual i enèrgic, i la duresa del motiu.

A Gemma Molera, el 20 de maig del 2015, li van detectar un carcinoma de pulmó amb metàstasi als ossos. Malgrat la patologia, l'artista es va considerar agraciada per haver tingut el tumor, ja que li va permetre pensar en ella mateixa més enllà del seu cos, redescobrir la passió artística i poder anar a treballar al seu taller de Cerdanyola. A l'espaiós taller va elaborar i plasmar totes les seves vivències utilitzant l'encàustica, aplicant materials diversos, en dibuixos fets amb ploma d'ocell. L'artista volia desestigmatitzar el càncer i l'art va ser una teràpia lluminosa i alada per sanar el seu cos i la seva ànima i estar en pau amb ella mateixa. Segons va dir, «*vaig descobrir una part espiritual meua que jo havia ignorat*».

El conjunt exposat el conformaven diverses sèries de pintures realitzades amb materials diversos: fusta, encàustica, residus i altres, transfigurats i materialitzats en delicats i esplèndids collages. Les peces van ser organitzades en unitats temàtiques agrupades de quatre en quatre, formant uns retaules de 80 x 80 cm que anaven construint el relat d'un procés interior. Cada un dels retaules correspon a una etapa que indicava els seus sentiments sobre la vivència de la seva malaltia. Cada obra, com un petit mosaic, es componia amb quatre elements iguals i el conjunt, que seguia un ordre temporal del seu procés terapèutic, demostrava el repertori essencial del seu vocabulari artístic i la capacitat encoratjadora de l'art davant l'obscura realitat del món. L'autora va partir d'un format concret, una taula de fusta de 40 x 40 cm, que li va permetre anar jugant amb les diferents parts del cos, des dels pulmons i els ossos fins al crani nu, deixant l'empremta del seu propi cos, utilitzant elements orgànics com el cabell que li anava caient a causa de la quimioteràpia i que va incloure en alguna pintura.

Lung & Bones no era un projecte tancat, sinó que estava en procés –segons deia l'artista– «tal com la vida mateixa» i pretenia posar a l'abast del públic l'experiència alliberadora de l'art. Tot i ser una obra en procés, s'inseria en un marc de reflexió ben definit que estava disposat en un espai on el visitant es veia abocat a preguntar-se qüestions sobre els propis límits i sobre els límits que ens imposen la societat i la vida. La inauguració va ser tot un èxit. El claustro del monestir, ple de gom a gom, va ser insuficient per encabir-hi totes les persones que volien acompanyar l'artista i assistir a l'acte de presentació. Amics i tothom que hi era present no varen quedar-se indi-

ferents enfront de la tremenda càrrega emotiva que causaven les seves imatges. La Gemma, immersa en la fortalesa del seu ànim que suportava la seva fragilitat física, compartia amb tothom el seu afecte i tendresa.

Gemma Molera (Barcelona, 1964) era llicenciada en Belles Arts per la Universitat de Barcelona i es va especialitzar en escultura (1987) i gravat (1989). Va obtenir una beca Erasmus a la Winchester School of Art i va treballar als tallers d'experimentats gravadors com Magí Baleta, on col·laborà amb artistes com Jaume Plensa, Ferran García Sevilla o Joan Benàssar, així com al taller de gravat i litografia Quadrat 9 a Barcelona, amb Alain Chardon, on va col·laborar amb Jaume Ribas, Jaume Roure i Perico Pastor, entre d'altres, i va conèixer les diverses tècniques tradicionals i les més actualitzades amb la incorporació al procediment dels aparells tecnològics. Del 1999 al 2001 va residir a Seattle (EUA), on va obtenir una beca en gravat al Pratt Fine Arts Center.

Des del 2002 va treballar a l'Escola d'Art i Disseny de Sant Cugat i a l'Escola Illa de Sabadell, impartint cursos de gravat calcogràfic, fotogravat i serigrafia. El 2004 va instal·lar el seu taller de gravat i encàustica a Cerdanyola del Vallès. El 2008 va col·laborar amb el fotògraf Pere Formiguera en la sèrie de fotogravats titulada *Pedres*, que es va exposar a la Galeria Fidel Balaguer de Barcelona. El conjunt exposat constava de set fotografies de 117 x 87 cm impreses en sistema giclée i una sèrie de gravats fotogràfics que Gemma Molera va realitzar al seu taller. Aquesta mostra va inaugurar el Centre d'Art Maristany de Sant Cugat del Vallès l'any 2014. Va exposar a Barcelona, Madrid, Seattle, Londres i Tòquio, i va ser autora de llibres d'artista, amb els quals va participar en diverses fires. També va treballar per a galeries reconegudes en el món de l'obra gràfica, creant i estampant edicions de gravats de coure originals d'altres artistes i propis, com també desenvolupant la seva obra.

GEMMA MOLERA
va morir el dissabte 20 gener de 2018 a causa d'un
càncer de pulmó

IMMA PUEYO MASI

L'ARTISTA DE TOTES LES FACETES PLÀSTIQUES

Exposició d'homenatge a Joan Marigot
Sala Capitular i Casa de Cultura
Del 15 de juny al 26 de juliol de 2017

L'exposició homenatge a Joan Marigot, organitzada per l'associació Firart i l'Ajuntament de Sant Cugat, es va muntar simultàniament a la sala d'exposicions de la Casa de Cultura i a la Sala Capitular del claustre del monestir. En la primera es mostrava part de la seva producció de dissenyador i il·lustrador gràfic. En la segona, els seus treballs pictòrics posteriors. Joan Marigot i Lizandra (Barcelona, 1942 - Sant Cugat del Vallès, 2015) va ser un artista de cap a peus, imaginatiu, sensible. De jove ja va tenir clar que la il·lustració era el millor espai de creació per representar artificis visuals. Progressivament dirigeix la creativitat cap a altres camps paral·lels, el còmic, el disseny gràfic, la il·lustració aplicada a productes que viatgen pels mercats d'arreu del món.

En Joan Marigot i la seva família es van instal·lar a la Floresta el 1964, en una casa al capdamunt d'un turó que conforma la serra de Collserola. Des de la finestra de la Cova –així anomenava el seu estudi particular– es pot contemplar bona part del Vallès, Montserrat, la Mola, el Montseny. Dins l'estudi un flexo il·luminava la taula amb papers plens de grafies, signes propis que anava variant segons l'inspirava la recerca formal. Al voltant, altres taules amb molts calaixos on guardava ordenadament una ex-

tensa producció de dibuixos, il·lustracions, dissenys i històries que amagava per tot arreu, com li agradava de dir.

Fins l'any 2000, es va dedicar professionalment al disseny i la il·lustració gràfica, una vessant de la plàstica lligada essencialment a les tècniques i tecnologies d'impressió i reproducció que li va oferir un camp amplíssim per manifestar tant la seva expressivitat com el seu extraordinari enginy de dissenyador. Va ser en aquests àmbits on va realitzar, per a empreses i editorials, revistes i publicacions diverses, els millors treballs de la seva trajectòria artística com ho demostren els dissenys per a cobertes de llibres, il·lustracions infantils, les detallades descripcions tècniques i les geogràfiques d'una àrea determinada, els fantàstics dibuixos de ciència ficció, les vinyetes d'instruccions, logotips i marques comercials o corporatives, els fulletons propagandístics i tantes coses més que va fer. De ben segur hem portat alguna samarreta estampada amb un dibuix seu.

En Joan Marigot va aplicar-se en la tècnica gràfica, un camp que el va afavorir i li va proporcionar, els anys vuitanta, ser director artístic del Cercle de Lectors en el mercat de parla hispana, a l'àrea andina, on va coordinar la confecció de les revistes dels clubs de Colòmbia, Equador, Veneçuela, Costa Rica, Perú i Mèxic. També va treballar com a professor correctiu per correspondència a l'escola Parramón. Gran coneixedor de la figura humana, va saber descriure-la de forma extraordinària en moviment i en totes les posicions, en perspectiva, en escorç, i tan real volumètricament que podia semblar una fotografia. Estava orgullós de la creació d'una figura de dona de cos idealitzat, nua, sensual, amb carisma de venus, de semideessa davant un escut daurat, amb una musculatura potent i hipersexualitzada, ressaltant els seus atributs femenins tal com s'estilava en les històries dels còmics de l'últim terç del segle vint. En altres dibuixos i pintures més simplificats projectava i dissenyava les seves idees gràficament amb tanta facilitat que sorprenia. En destacava la versió original de la figura del «passota», un personatge que evoca les maneres juvenils dels anys setanta, amb el cabell rinxolat, esparracat i delint-se per un porro. La pràctica continuada i elaborada durant molts anys apareixia en el seu traç ferm, controlat i reflexiu, uns trets que traslladarà a les obres pictòriques i a les gairebé escultòriques o tridimensionals, on ressaltava sobre el suport els aspectes formals amb nitidesa i concreció.

Cap a finals del segle vint, alliberat de les restriccions laborals, pensa més en la pintura. Posa ordre en la matèria fent estructures equivalents, utilitza textures i materials reciclats per donar a l'obra

un aspecte de baix relleu i trasllada a la tela els recursos del grafisme per sintetitzar les formes de la figura humana. Elaborava unes imatges a partir d'esquemes fonamentalment reals, aquells que tan bé coneixia, i els transformava i simplificava en elements geomètrics. Aquest esquematisme de la forma resulta eficient per a l'espectador que capta a l'instant la imatge i la configura com una entitat dotada de vida pròpia. Això ho facilita la utilització d'un procediment eficaç per compondre i enquadrar els elements representats. La majoria estan centrats i ordenats en l'espai que els fa de suport i ressalten amb el seu color daurat sobre un fons neutre. En aquest aspecte, són significatives les obres *ST(Geminis)* o *Assed*, un nom com Teteor, Ormon o Dulkán que Joan Marigot va inventar-se per als personatges de les seves pròpies i escrites històries de ficció. Les imatges tenen una composició simètrica on la protagonista és la figura femenina i evoquen clarament aquella icona del còmic, la venus de formes exuberants, la superheroïna sensual que lluitava per la justícia. La fórmula idealitzada de la figura femenina es repeteix en una petita peça escultòrica que a la manera de les venus paleolítiques (Lespugue) és representada amb uns malucs poderosos, símbol de fertilitat. La delicadesa amb què està tractada la figura, la suavitat dels contorns, remarca la sensibilitat afectuosa de Joan Marigot envers la dona. Indueix a pensar que va ser un gest d'homenatge a l'esposa i mare de les seves filles que tant estimava.

En algunes obres es pot apreciar el seu procés creatiu. S'inicia amb l'anàlisi d'estructures quadrículades, poc després expressa la representació de sensacions cromàtiques amb un estil proper al cubisme i l'abstracció. Aplica les formes geomètriques simples, fonamentalment el triangle i el quadrat, per expressar la necessitat d'ordre i diversitat en la natura. N'és un bon exemple l'obra titulada *Cuadrak-120*, peces quadrades i rectangulars plenes de color i amb textures diverses, un entrellat de terra i atmosfera. Apareix també la sensualitat de la línia corba, *Mecànix* amb el·lipses, circumferències, dents de serra entremig de punts i línies sobre el pla. Aquestes obres simples o compostes i altres figuracions biomòrfiques es vinculen a cultures primitives incaïques pel seu tipus de grafies, signes, esteles decoratives i expressions formals. Un llenguatge i un vocabulari de formes abstractes orgàniques que no se separa gaire del món real i que a través del seu magí es transforma en ambigu, simbòlic i ple d'una ironia propera al surrealisme.

Joan Marigot va proposar-nos noves realitats sensibles que exploraven les possibilitats del dibuix per alliberar les capacitats creatives de la psique humana i va donar lloc a un món de formes extra-

vagants i fantàstiques nodrides de llegendes i històries pròpies. L'exposició, potser per ignorància o desconeixement dels organitzadors respecte a l'autor i l'obra, va deixar de banda les mil i una facetes desenvolupades per l'artista i no va saber ressaltar l'envergadura real del personatge, ni tampoc el seu treball ple de continguts i significats per a l'època, el seu pensament artístic i el seu compromís amb unes idees filosòfiques, socials o culturals que el feien tan singular.

IMMA PUEYO MASI

JORDI CAMÍ: SLAVES OF SMUGGLIN

Novembre 2017. El Centre d'Art Maristany presenta un dels últims treballs del conegut i compromès fotògraf independent Jordi Camí (Sant Cugat, 1955), *Slaves of Smugglin*.

Quan entres a la sala, de lluny, es veu una ordenació conceptual en tres panells del que sembla una successió/composició de fotogrames molt coloristes amb personatges. Però quan t'hi acostes... entens el títol de l'exposició: esclaus del contraban.

"Tots els dies, a les fronteres de vianants del Biutz, a Ceuta, i del Barri Xinès, a Melilla, milers de marroquins, la majoria dones, fan cues interminables per entrar a les ciutats i participar en un contraban institucionalitzat que es realitza cada setmana de dilluns a dijous, dins el mateix horari, a plena llum del dia i amb el consentiment tàcit dels dos governs responsables a ambdós costats de la frontera".

A la paret, de forma lineal, s'encadenen fotografies en què, contra el blau quasi insultant d'un mur de la tanca, es retallen les figures de dones corbades

pel pes de farcells i caixes caminant com en processó. Dones grans, amb la pell arrugada sota el pes de la misèria de cada dia, traginant amunt i avall, ajupides i quasi invisibles sota els embalums entre murs, tanques i filats, sota la mirada de menyspreu dels guardes.

Al terra de la sala, sota una quadrícula d'imatges, hi ha sacs, enormes bosses de plàstic i grans caixes de cartró lligades amb cordills idèntiques a les que porten les persones que veiem a la paret. Costa pensar que una dona/home pugui carregar amb tant de pes, però ho fan dia rere dia.

Si l'autor, al llarg de la seva extensa trajectòria i de les nombroses exposicions nacionals i internacionals, acostuma a mostrar cruament les desigualtats socials i humanes de la nostra societat mitjançant una fotografia formalment impecable, en aquest cas els colors brillants i lluminosos dels escenaris en contrast amb aquestes figures lligades a una pobresa que les converteix en esclaves per pura subsistència, ens colpeja i aconsegueix fer-nos sentir hipòcrites. Si som fills d'un primer món és perquè n'hi ha un segon i un tercer, però tots són tan lluny... Oi?

www.jordicami.com

NEUS SANTOS PRADOS

UNA FASCINANT INVENCIO COM A PRETEXT

CATERINA ALMIRALL, comissària

El 85% de la matèria

Centre d'Art Maristany

Del 23 de novembre de 2017 al 26 de febrer de 2018

En la recent lectura d'una tesi, el doctorant afirmava amb rotunditat si davant d'una obra, d'un

muntatge, dubteu de si es tracta d'una obra d'art, no patiu, us trobeu davant d'una mostra d'art contemporani. Estem d'acord que en l'art actual no hi ha cap concepció tancada ni segura. Les divisions clàssiques de les Belles Arts han desaparegut. Avui, a més dels tradicionals especialistes tècnics en un àmbit –pintors, escultors, gravadors, dibuixants i *tutti quanti*–, apareix una nova figura, que és el comissari. De repent ha deixat de ser el coordinador tècnic d'una exposició col·lectiva que passava desapercbut en els crèdits del catàleg, per esdevenir el vertader protagonista de la mostra. El seu paper és semblant al d'un director de cinema: ell és qui elabora el discurs adreçat al públic i se situa en un primer pla, per sobre dels artistes que hi participen. El comissari s'ha convertit en un nou tipus d'artista que vol expressar les seves idees utilitzant obres alienes, curosament seleccionades. Fins i tot en el cas de mostres circulants, els autors exposats poden anar canviant en funció del lloc, per incloure artistes locals que atreguin més públic, i de l'espai on es presenta, ampliant o disminuint el seu nombre segons la superfície de què es disposa. L'obra de cada autor, doncs, resta subordinada a les idees del nou comissari, que és qui imposa pautes, marca directrius i destaca allò de cada un d'ells que encaixa amb el seu discurs.

L'exposició «El 85% de la matèria» pren com a pretext un préssec de marbre policromat que es va trobar dins un mur del monestir a finals de la dècada del 1970. Es tracta d'una peça del segle XVIII que formaria part d'allò que es deia «arts decoratives», on els límits entre el que és una obra d'art i una artesanía resten difusos. L'objecte està tan ben aconseguit que fa la impressió de ser natural. D'aquí que algú volgués imaginar que no era una peça escultòrica, sinó que es tractava d'una transmutació alquímica. D'altra banda, la *matèria obscura* a què fa referència el títol de la mostra és aquella quantitat de matèria no visible necessària perquè els càlculs científics sobre cosmologia quadrin. Per això originalment s'anomenà *matèria faltant*: no la veiem, però es pot avaluar numèricament. En altres paraules, no sabem què és, però sabem que hi és. Podem, doncs, imaginar-la com vulguem, fins al dia en què es pugui definir. La comissària parteix de la teoria del préssec alquímic i de la matèria obscura de l'univers per muntar el seu discurs sobre la imaginació.

Haig de confessar que el meu principal interès per visitar l'exposició era tornar a veure el préssec de marbre, tan ben acolorit, que sembla de veritat. La veritat és un concepte relatiu; amb propietat haurien hagut de dir que «sembla un préssec natural», perquè no és menys veritat que té l'aparença d'un préssec, però és de marbre pintat. La peça, doncs, en si mateixa induïx a error i depenent d'on la trobem

col·locada la podem prendre per allò que no és. A la mostra s'exhibia en una vitrina aïllada i tractada com una obra d'art, de forma que en aquest cas no hi havia confusió possible. Però, i si en lloc de presentar-la en un centre d'art, a la comissària, trencadora, se li hagués acudit substituir un préssec comestible per aquest en una caixa situada en una botiga? L'espectador, esdevingut comprador de fruita, hauria estat capaç de copsar la diferència a cop d'ull? Al cap i a la fi, del que tracta l'art contemporani és de mantenir la ment oberta, com ella mateix reconeix, i un préssec de marbre pintat enmig d'altres naturals no deixaria de ser un *fake* enmig de la més absoluta normalitat. El comprador-espectador de sobte es trobaria a les mans allò que hem acabat anomenant *postveritat*, perquè políticament és més correcte que dir-ne directament mentida, i l'obligaria a reaccionar, a obrir la seva ment, a reconèixer la imaginació de l'artista que el provoca. Però, realment el portaria a la reflexió? O més aviat ho entendria com un acudit graciós que únicament el faria somriure, un *just for laughs*?

Encara que la comissària es queixi del poc suport institucional vers l'art contemporani, encara que s'hagi passat dos anys gestionant el «passadís» de casa seva com un espai d'art per manca d'altres oportunitats, encara que vulgui resultar trencadora respecte a anteriors maneres d'entendre l'art, el fet és que acaba entrant en el sistema i de manera convencional exposa el préssec dins una vitrina en un centre d'art, no pas en una caixa de fruita i en un supermercat (cap museu li hauria deixat una peça autèntica per a semblant aventura). Això vol dir que la seva interpel·lació no és tan trencadora i arribarà a molta menys gent (hi ha més compradors de supermercat que visitants de centres d'art contemporani) i que els seus suposats esforços per democratitzar l'art contemporani assoliran resultats més minsos i limitats. És llavors quan s'argumenta que potser tot no és per a tothom i que els petits formats funcionen molt bé per a col·lectius concrets, sense que això signifiqui forçosament ser elitista. És cert que part dels que van a visitar una exposició ja estan predisposats a ser provocats i fins i tot a cercar les pròpies respostes, però també ho és que altres resten molt més a nivell epidèrmic i que els costa copsar quina era la intencionalitat de l'artista, sobretot quan el missatge té un volgut punt hermètic. Malament quan una exposició, que essencialment és comunicació visual, ha de ser explicada oralment o amb escrits complementaris per ser entesa. Ser críptic no és indicatiu de profunditat de pensament. La majoria de vegades només amaga la banalitat i la buidor.

Del préssec de marbre sabem més del que sembla. El 1981, l'arquitecte responsable de l'obra va

publicar el lloc exacte on s'havia trobat en un llibre sobre el monestir. Els experts del museu arqueològic identificaren de quin tipus d'objecte es tractava i la seva datació. Cap misteri, doncs. Això no impedeix que algú volgués imaginar sobre ell i elaborés una teoria fantàstica vinculada a l'alquímia. També Orson Welles va emetre en directe una suposada invasió dels marciàns que només es trobava al seu cap. Tots som lliures d'imaginar. Sense imaginació no hi hauria progrés. Però encara que una teoria existeixi des del moment en què es formula, no per això el seu objecte ha de ser real. El préssec alquímic, per més que es pugui imaginar, simplement no existeix. La seva hipòtesi pot resultar fascinant i, si voleu, fins i tot poètica. La seva elucubració podria ser considerada una creació artística, però de ficció. Diem això perquè possiblement l'objecte pretext somniat, però irreal, i el títol de la mostra no acaben de lligar prou bé, a desgrat que als dos casos els uneixi la imaginació. El préssec només presenta dubtes quant a la seva aparença, no quant a la seva natura.

La precarietat de l'artista contemporani també es posa de manifest en la manca d'un catàleg que pugui perdurar en el temps i donar testimoni de la mostra. Un auster fascicle de vuit pàgines inclou els crèdits i el programa d'activitats, una introducció de la comissària i la presentació de cada un dels artistes participants i de la seva obra. Ni una sola imatge a desgrat de la dita que cada una val més que mil paraules. Curiosament, s'ha donat més importància al fulletó de *El dinosaurio que todavía estaba ahí*, que només és una petita part de la mostra, això sí, amb figures elaborades per alumnes de la casa. El fil conductor general de la mostra és, en paraules de la comissària: «*Explorar el que es produeix en la superposició de la recerca de restes i indicis plausibles, i la invenció al servei de la imaginació*». Com acostuma a esdevenir quan els plantejaments són excessivament generalistes i vagues, tot plegat acaba essent un joc un xic pretensions i amb poc gruix intel·lectual. I d'això no es pot donar la culpa a l'espectador que «no acaba d'entrar-hi», sinó que sovint passa que la idea s'ha pres amb més alegria que reflexió. Seguirem donant suport a l'art jove, però n'esperem alguna cosa més.

PERE GIBERT CARRERES